

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Etableringsjobb

Remissen om Etableringsjobb (Ds 2019:13) innehåller främst genomgångar av olika tekniska lösningar som inte har mycket att göra med stödets konstruktion i de arbetsmarknadspolitiska dimensioner där IFAU har någon expertis. I några avseenden avser emellertid de presenterade förslagen mer principiella förhållanden som berör stödets arbetsmarknadseffekter eller förhållanden som är viktiga för utvärderingar av stödets effekter. Våra kommentarer begränsas till dessa.

Först en allmän kommentar om en fråga som inte berörs i remissen, nämligen relationen mellan Etableringsjobben och andra former av (befintliga, exempelvis nystartsjobb) subventionerade anställningar. Regeringen har haft en uttalad ambition att minska antalet anställningsstöd, (fyra stöd blev ett för ungefär ett år sedan). Det kan tyckas att ett nytt stöd borde motiveras med att det fyller en påtaglig lucka. Sådana argument saknas i Ds:en.

Etableringsjobb innebär att den enskildes lön ska betalas ut dels av arbetsgivaren, dels som en ersättning från staten. I januariöverenskommelsen angavs att stödet (i förhållande till det ursprungliga förslaget från arbetsmarknadens parter) ska utsträckas till att även omfatta företag utan kollektivavtal och bemanningsföretag. För att uppfylla EU-krav för statsstöd är ett villkor att ersättningen till en anställd inte får överstiga den ersättning man skulle ha fått om samma jobb utförts som ett "normalt" jobb.

Stödets konstruktion reser några frågor som enligt vår läsning av Ds 2019:13 inte är fullständigt utredda. Frågorna avser olika problem som kan uppstå i situationer där det inte finns centrala kollektivavtal som reglerar lägstalöner samt hur lönebildningen kan påverkas av stödet.

Vi har också en kommentar som avser Arbetsförmedlingens möjligheter att använda registerinformation i analysyfte.

Problem när avtal inte innehåller löneinformation

En stor mängd centrala avtal på den svenska arbetsmarknaden reglerar över huvud taget inte löner ("sifferlösa avtal"). I sådana fall, eller när kollektivtal saknas, antyds det (s. 67) att man behöver tillgång till den "...lön som är den lägst förekommande i den aktuella branschen". Vad som avses med detta och

hur denna lön ska beräknas diskuteras dock inte. Frågan är rimligen inte trivial, och sannolikt är relevant information (när man bestämt vad denna är) inte tillgänglig utan betydande eftersläpning via bearbetningar av SCB:s lönestrukturstatistik.

Sannolikt omfattas en stor andel av lågavlönade jobb på den svenska arbetsmarknaden av centrala avtal där lägstalöner specificeras, men ingenting i etableringsjobbets konstruktion utesluter att etableringsjobb skulle kunna återfinnas i verksamheter utan kollektivavtal eller med sifferlösa avtal.

Detta problemkomplex borde ha utretts i Ds:en.

Vad göra när företagen saknar kollektivavtal?

En närbesläktad fråga uppstår när ett företag saknar kollektivavtal. Den extra komplikationen innebär att man på något sätt måste avgöra vilket centralt kollektivavtal som är tillämpligt. Avtalstillhörighet bestäms oftast av en kombination av bransch och yrke. Bransch är sannolikt en uppgift som går att fastställa med rimlig grad av verifierbarhet. Det är inte självklart att detsamma gäller yrke. Exempelvis skulle det kunna finnas ett gemensamt intresse hos anställd och arbetsgivare att ange ett mer högavlönat yrke än det yrke anställningen faktiskt avser – det är ju en tredje part som får betala. Detta problem blir viktigare i denna stödform än vad den skulle bli om stödet hade ett tak för högsta belopp (vilket Etableringsjobben så vitt vi förstår saknar). Mått och steg för att undvika problemet borde ha diskuterats i Ds:en.

Effekter av konstruktionen på lönebildning?

Ytterligare en möjlig konsekvens av Etableringsjobbets konstruktion är att stödet kan påverka lönebildningen. Det faktum att all lön över det fasta belopp som en arbetsgivare ska betala etableringsjobbaren utgörs av en ersättning från staten skulle kunna minska arbetsgivarnas motstånd mot högre löner och därmed påverka de lägsta lönerna uppåt. Hur stark en sådan tendens kan komma att bli borde bl.a. bero på hur stor andel av de anställda inom ett givet avtalsområde som är anställda i Etableringsjobb. Även här spelar frånvaron av lönetak i stödets konstruktion en viktig roll.

Datatillgång

IFAU noterar med tillfredsställelse att Arbetsförmedlingen enligt förslaget i Ds:en ska få direkttillgång till vissa uppgifter från Skatteverket för att kunna fatta korrekta myndighetsbeslut. Vi noterar dock också att Arbetsförmedlingen åläggs att gallra uppgifter som behållits för statistikproduktion efter tio år. Med tanke på Arbetsförmedlingens nya roll enligt januariöverenskommelsen, som med stor sannolikhet kommer att innebära ett behov av en förstärkt analyskapacitet hos myndigheten, borde även Arbetsförmedlingens behov av uppgifter för analysändamål i samband med Etableringsjobben (liksom i samband med alla andra typer av arbetsmarknadspolitiska insatser) ha utretts.

Datum
2019-07-05

Dnr
125/2019

I detta ärende har generaldirektören Olof Åslund beslutat. Anders Forslund har varit föredragande.

Olof Åslund

Anders Forslund